

**Житомирський
державний
університет імені
Івана Франка**

**Тернопільський
національний
педагогічний
університет імені
Володимира
Гнатюка**

**Київський
столичний
університет імені
Бориса Грінченка**

Littera Scripta Manet:

**Нові тенденції у перекладознавстві,
філології та лінгводидактиці у контексті
глобалізаційних процесів**

**Матеріали 3-ї Всеукраїнської науково-практичної
конференції здобувачів та молодих учених**

Житомирський державний університет імені Івана Франка,
5 листопада 2025 року

Житомир 2025

УДК 81'255:81'42:001.891

Н-76

*Рекомендовано до друку рішенням вченої ради
Житомирського державного університету
імені Івана Франка від «28» листопада 2025 року,
протокол № 22*

Рецензенти:

Антонюк Н. М., кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, доцент, доцент кафедри теорії і практики перекладу з англійської мови Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Могельницька Л.Ф., кандидат філологічних наук, доцент, декан факультету педагогічних технологій та освіти впродовж життя Державного університету «Житомирська політехніка»;

Соловйова Л.Ф., кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов Поліського національного університету.

Littera Scripta Manet : зб. наук. пр. за матеріалами 3-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів та молодих учених "**Нові тенденції у перекладознавстві, філології та лінгводидактиці у контексті глобалізаційних процесів**" / за ред. Полховської М. В., Борисенко Н.Д., Мосієнко О. В., Лисецької Ю. В. Житомир : ЖДУ ім. Івана Франка, 2025. Вип. 11. 406 с.

Збірник містить матеріали доповідей учасників 3-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, здобувачів та молодих учених «Нові тенденції у перекладознавстві, філології та лінгводидактиці у контексті глобалізаційних процесів», яка відбулася 5 листопада 2025 року в Житомирському державному університеті імені Івана Франка в межах відзначення Міжнародного дня науки. Теми доповідей охоплюють лінгвістичну, перекладознавчу та лінгводидактичну галузі.

Матеріали друкуються в авторській редакції. За достовірність фактів, цитат,

власних імен, посилань на наукові та літературні джерела, інші відомості відповідають автори публікації.

Думка редакції може не збігатися з думкою авторів.

©Колектив авторів,2025

© Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2025

114. **Сорока А.** Institutional constraints and personal agency in the linguistic development of contemporary British royal discourse based on Prince William and Prince Harry's public speeches 325
115. **Стаднік М.С.** Переваги використання коміксів для формування англомовної лексичної компетентності учнів старших класів 328
116. **Ступинець Х. В.** Проблемні аспекти перекладу гумору в книзі Террі Пратчетта «Химерне сяйво» 330
117. **Темборовська І. В.** Фразеологічні одиниці з компонентом на позначення явищ природи: перекладацький аспект 334
118. **Ткачук Ю. О.** Стратегії доместикації та форенізації в українському перекладі роману Колін Гувер *It Ends With Us* 336
119. **Толкач Б. О.** Переосмислення філології в умовах трансформації ринку праці 339
120. **Унгурян О.М.** Роль контексту у відтворенні багатозначних слів у перекладі 342
121. **Федірко С. А.** Lexical Competence Of Primary School Students 345
122. **Феттер М. Р.** Особливості відтворення англомовних назв анімаційних фільмів в українському перекладі 348
123. **Філоненко О.** Житомирський державний університет імені Івана Франка Лексико-граматичні особливості перекладу субтитрів 352
124. **Хома Р. І.** Структурно-семантичні особливості англійсько-українського перекладу військових неологізмів 355
125. **Хурс С. С.** Категорія умовності в сучасній лінгвістиці: до питання семантичних та граматичних ознак 358
126. **Цісар А. О.** Інтерсеміотична природа драми: переклад сценічних приміток та прагматичних компонентів 361
127. **Чайковська А. Т.** Прийоми перекладу стилістичних засобів у промові Сергія Жадана на врученні Премії миру 364
128. **Чепелєва Г. Б.** Проблема міжкультурної адаптації гумору в художньому перекладі 367
129. **Шакланова Є. О.** Проблема ретрансляції культурних реалій у художньому перекладі 369
130. **Шамрай Т. В.** Переклад пісень через призму культурних відмінностей 372
131. **Шароватова М. С.** Developing Students' Foreign Language Speaking Competence in the Process of Cooperative Communication in the EFL Classroom 375
132. **Шаясюк С. С.** Rendering Cultural Allusions In the Children of Paradise by Camilla Grudova 378
133. **Швидка-Плутус С. В.** Комунікативні стратегії англійськомовних запозичень в сучасній іспанській мові на матеріалі мережі TikTok 382
134. **Шевцова А. Ю.** The Role of the Idioms Etymology and Origin in Their Correct Understanding and 384
135. **Шеремета І. В.** Когнітивна метафора страху в українських перекладах сучасної англомовної прози 387

3. Fokin S. Analytical grammar forms extraction as a new challenge for corpora (Case of conditional mood in Polish and Ukrainian). *Polonica*. 2022. Vol. XLII. P. 153–170.

4. Parrott M. Grammar for English Language Teachers. 2nd ed. *Cambridge: Cambridge University Press, глава Conditional Sentences*, 2010. P. 272–288.

5. Shepel Yu., Goncharova M. The Concept of Modality and Language Means of Its Expression in English. *Journal "Ukrainian Sense"*. 2023. № 2. P. 5–9.

Цісар А.О.
гр. МАУП-26
Тернопільський національний педагогічний університет імені
Володимира Гнатюка
Науковий керівник – к.філол.н, доцент Конкульовський В.В.

ІНТЕРСЕМІОТИЧНА ПРИРОДА ДРАМИ: ПЕРЕКЛАД СЦЕНІЧНИХ ПРИМІТОК ТА ПРАГМАТИЧНИХ КОМПОНЕНТІВ

Незважаючи на десятиліття дискусій щодо театральних текстів у перекладі, питання їх перекладності все ще залишається актуальним. Це зумовлено його природною двоїстістю, адже це водночас літературний текст для читання та сценарій, який у майбутньому потенційно поставлять на сцені. З огляду на це, перекладацька діяльність у театрі виходить за межі простої лінгвістичної еквівалентності. Це вимагає сприймання тексту як комплексу знакових систем, де словесний компонент є тільки одним із компонентів художнього тексту/постановки [5, с. 142].

Методологічним фундаментом для цього аналізу слугує матеріал «Семіотика театру», яка фокусується не лише на інтерлінгвальному, а й на інтерсеміотичному рівні, що, власне, і відбувається на сцені. Дослідження підтверджують ключову тезу, що текст драми так чи інакше має закладену у собі сценічність. Повноцінною одиницею він стає лише під час його виконання, тому що саме у виставі його потенціал розкривається повною мірою [1, с. 49].

Необхідність забезпечення сценічності вимагає від перекладача виконання драматургічного аналізу. Цей етап включає не лише лінгвістичне перенесення, але й інтерпретацію та трансфер просторово-часових вказівок, що містяться в тексті. Таким чином, перекладач є не лінгвістом, а співавтором, який радше конкретизує текст, щоб зробити його придатним для того, аби актор його реалізував на сцені. Фундаментальна відмінність між читацькою та сценічною версіями, полягає в онтологічній та когнітивній різниці: на сторінці п'єси є фіксованою та просторово організованою (явище відоме як концептуальний доступ), а-от на сцені вона є ефемерною та плинною (фізичний доступ). Також досить часто через так звані скопоси перекладач вимушений вносити у текст корективи (скорочувати сцени або ж усувати героїв) через обмеження, які від нього не залежать, що виводить його за межі лінгвістичної правильності [4, с. 5].

Сценічні примітки є паратекстом, а відтак і ключовим компонентом тексту п'єси, що утворює єдність із діалогом. З часів появи перших драматичних творів примітки помітно еволюціонували, адже якщо у шекспірівські часи вони слугували виключно як дороговказ для актора, то з приходом Б. Шоу та О. Вайлда вони перетворились на прийом, що підкреслює присутність автора у творі. Тобто вони набули статусу самостійного художнього тексту, своєрідного «тексту в тексті», в більшості розрахованого на читачів. Саме тому вони багаті на культурно-марковані знаки, які більшою мірою характеризують персонажів, а також виступають важливою ознакою репрезентації культури та соціуму [3].

А-от драматичний діалог, на відміну від приміток, безпосередньо спрямований на актора, що створює проблеми із вимовлянням тексту та легкістю його сприйняття. Репліки акторів формують індивідуальний ідіолект, що слугує засобом вираження емоцій через голос та жест. Працюючи із діалогом, перекладач постійно повинен «чути актора, який промовляє репліку в його уяві», аби досягти відчуття переконливості. При перекладі реплік центральне місце займає комунікативно-прагматичний підхід, де головним завданням є не лише лінгвістична відповідність, а й здатність перекладу зберегти прагматичний ефект

оригіналу. Це часто включає лексичні та стилістичні трансформації для забезпечення потрібного комунікативного ефекту [2, с. 78].

Підсумовуючи варто підкреслити, що перекладач драми займається гібридною та багатовимірною діяльністю, яка вимагає синтезу стратегій. У цьому випадку перекладач працює не лише як лінгвіст, але й як співавтор нового тексту. Успішна реалізація цього завдання вимагає постійного балансування між літературною достовірністю (в примітках із реаліями та описами) та практичними потребами сцени (забезпечення легкої вимови та збереження ідіолекту). Кінцева оцінка якості такого перекладу головним чином визначається здатністю перекладу зберегти прагматику оригіналу та забезпечити сценічну ефективність.

Література

1. Пономаренко Л. В. Засоби відтворення сатири та гумору німецькомовних сценічних текстів в українських перекладах : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.16. Київ, 2011. 177 с.
2. Степанець Д. Збереження комунікативно-прагматичного потенціалу художнього тексту у перекладі. *Журнал «Науковий огляд»*. №8.71. 2020. С. 76-86
3. Чала Ю. Переклад культурно-маркованих знаків Вікторіанської доби у паратексті драматичних творів. *Мовні і концептуальні картини світу: збірник наукових праць*. №17. 2006. С. 349-355
4. Ambrosi P., Bigliuzzi S., Kofler P., Theatre Translation in Performance. *ROUTLEDGE ADVANCES IN THEATRE AND PERFORMANCE STUDIES*. 2013. pp. 247.
5. Randaccio M. Drama translation as textual and cultural transformation. *International Journal of Translation*. 2009. pp. 139-157.
6. Randaccio M. Drama translation: theory and practice. The case of Conor McPherson's *This Lime Tree Bower, The Weir, and St. Nicholas on the Italian Stage*. *EUT Edizioni Università di Trieste*. 2022. pp. 137.